

a tool of students communicative mobility formation when foreign language training]. Moscow.

3. Zolotova, M. V., Diemina, O. A. (2015). *O nekotorykh momentah ispolzovaniia metoda keysov v obuchienii inostrannomu yazyku*. [About some moments of case-study methods using in foreign languages training]. Moscow.

4. Siergieiev, I. S. (2005). *Kak organizovat proektnuiu deiatel'nost uchashchihsia*. [The way to organize project activity of students]. Moscow.

5. Sokolova, L. F. (2015). *Psikhologichni zasady formuvannia inshomovnoyi komunikativnoyi kompetentnosti*. [Psychological techniques of foreign languages communicative competence formation]. [Elektronnyi resurs]. URL: <http://www.kamts1.kpi.ua/ru/node/1574> (accessed 10.12.2018)

6. Herried C. F. What makes a good case? Journal of College Science Teaching, Dec 1997, Jan 1998, no. 27, No. 3.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

САРНОВСЬКА Наталія Іванівна – викладач кафедри іноземної філології Київського національного університету культури і мистецтв.

Наукові інтереси: сучасні освітні технології, викладання іноземних мов у закладах вищої освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SARNOVSKA Nataliia Ivanivna – Lecturer of Foreign Philology Department, Kyiv National University of Culture and Arts.

Circle of scientific interests: modern educational technologies, teaching foreign languages in higher educational institutions.

Стаття надійшла до редакції 22. 02. 2019 р.

Рецензент – д.п.н. професор Шандрук С. І.

УДК 378.046

ЧАБАНОВИЧ Надія Богданівна –

завідуюча відділенням анестезіології та інтенсивної терапії Державна установа «Науково-практичний центр ендovasкулярної нейро рентгенохірургії НАМН України»
<https://orcid.org/0000-0002-5113-5082>
e-mail: nadja_ch@ukr.net

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ-АНЕСТЕЗІОЛОГІВ У КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вхідження України в єдиний світовий економічний простір передбачає виконання низки нових завдань, пов'язаних з потребою теоретичного осмислення тенденцій розвитку освіти й педагогічної науки як чинників, які визначають прогрес. Актуальною проблемою сьогодення є професійна підготовка лікарів-анестезіологів, яка допоки не відповідає оновленим вимогам суспільства та не забезпечує достатнього рівня розвитку професійної компетентності. Важливою проблемою залишається пошук ефективних шляхів, забезпечення потрібних і достатніх умов для вдосконалення процесу професійної підготовки лікарів-анестезіологів, здатних до творчої організації професійного процесу, до самореалізації, до виконання нового соціального замовлення.

В умовах глобальної модернізації освіти важливо визначити підходи до аналізу системи професійної підготовки лікарів-анестезіологів за кордоном, зокрема в країнах Західної Європи, з тим, щоб надалі обґрунтовано оцінити доцільність перенесення накопиченого позитивного досвіду в систему медичної освіти України.

Система професійної підготовки лікарів-

анестезіологів кожної країни є складником світової системи медичної освіти, могутнім фактором розвитку продуктивних сил суспільства, тому її наукове пізнання вимагає системного підходу, а вдосконалення неможливе без порівняльного аналізу з особливостями професійної підготовки лікарів-анестезіологів в інших країнах світу. Це зумовило потребу проведення аналітичних досліджень з проблеми підготовки компетентних лікарів-анестезіологів у високорозвинених державах світу та оцінювання діяльності навчальних закладів у системі вищої педагогічної освіти та в системі післядипломної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць (В. Афанасьєв, Л. фон Бергаланфі, С. Бражник, В. Мітіна, В. Радул, В. Садовський, В. Спицнадель, Ю. Сурмін, С. Шандрук та ін.) дозволив визначити розмаїття національних освітніх систем та виявити їхні основні спільні риси. Сьогодні широко використовуються такі поняття, як «системний аналіз», «системний підхід», «теорія систем», «принцип системності» тощо. Найбільш загальним поняттям, яке характеризує всі можливі вияви систем, є «системність». На думку Ю. Сурміна структуру системності слід розглядати в трьох

аспектах: системна теорія, системний підхід і системний метод. Системна теорія (теорія систем) реалізує пояснювальну і систематизуючу функції: дає чітке наукове знання про світ систем; пояснює походження, організацію, функціонування й розвиток систем різного роду [9].

Метою статті є визначення основних підходів до здійснення аналізу системи професійної підготовки лікарів-анестезіологів у країнах Західної Європи

Виклад основного матеріалу дослідження. У дослідженні Л. фон Берталанфі систему визначено як комплекс взаємодіючих елементів [2], а В. Спіцнадель описував систему як упорядковану сукупність елементів, між якими існують або можуть виникати певні відношення [8]. Поняття елемент, зв'язок, кордони й мета системи є результатом аналітичної діяльності людини. Кожен дослідник бачить те, що його цікавить, тому, за визначенням Дж. Кліра, системою є все, що ми хочемо розглядати як систему. Який інтелект, така й система.

Ознаками розвитку сучасної системи медичної освіти в Україні є оновлення всіх її ланок – від середньої до вищої, модернізація змісту медичної освіти, методів навчальної роботи, запровадження сучасних інформаційних технологій тощо. Аналогічні зміни відбуваються в усьому світі. Важливість інтеграції України у світовий економічний простір, у світове економічне середовище зумовлює потребу ретельного, систематичного вивчення міжнародного досвіду розвитку медичної освіти, його зіставлення з вітчизняним, пошук шляхів запровадження передового досвіду в практику вітчизняної медичної освіти, прогнозування можливих тенденцій розвитку вітчизняної та світових освітніх систем. Цю функцію повинна виконувати порівняльна педагогіка як галузь педагогічних знань.

Теоретичні дослідження з порівняльної педагогіки в Україні засвідчують зміну методології порівняльної педагогіки. Донедавна світ розуміли як множинність регіональних суспільств, що історично склалися, або націй, які існують автономно. Зокрема було поширено методологію порівняльного аналізу, яку застосовували до множинних одиниць, незалежних одна від одної [3].

Сучасним контекстом розвитку порівняльної педагогіки є взаємозалежний світ, тому зростає роль порівняльних досліджень, у яких структуру, потенціал розвитку, соціальні функції освіти розглядають, ураховуючи позиції у світовій структурі. Зростає розуміння джерел еволюції

освітньої практики, які комбінують мікро- й макрорівні аналізу та з'єднання одиничного (місцевий рівень освітньої практики), особливого (рівень національної політики) й загального (рівень тенденцій розвитку освіти в світі, в регіоні). Аналіз освіти в закритому національному контексті, який проводився раніше компаративістами, змінюється її вивченням з огляду на позицію країни в міжнародному контексті [10].

Останнім часом основні дослідження в галузі компаративної педагогіки було спрямовано на розроблення звітів про національні (місцеві) освітні процеси у світовому (глобальному) ракурсі. За словами П. Джонса, ці світові системні підходи в порівняльній педагогіці варто розглядати як світову культуру освіти (world culture of education) та глобальну архітектуру освіти (global architecture of education), в якій відбувається дифузія, адаптація й перенесення освітніх систем та ідей у різні держави в межах однієї світової системи. У своїх працях Д. Бейкер та Дж. Ле Тендр підкреслюють, що поняття світової культури є динамічним і в концепції освіти виступає як глобальна інституція складного контексту, яка зазнає неминучого впливу місцевих, регіональних і національних факторів, однак у межах глобальної структури. Вивчаючи світові системні підходи, Р. Арноув та К. Торрес установили глобально-місцеву діалектику для визначення впливу й взаємодії між інституціями, суб'єктами діяльності та іншими чинниками.

У праці «Чи буде кінець порівнянню? Максимізація потенціалу педагогічного порівняльного дослідження» (Comparison to what end? Maximizing the potential of comparative education research) Дж. Феєрбразер наголошує, що основоположне значення порівняльної педагогіки полягає у важливих цілях поліпшення нашого розуміння освіти інших країн та своєї власної, здатності до узагальнення, передбачення, розробки рекомендацій, генерації та розвитку теорії освіти шляхом компаративного вивчення.

На сучасному етапі розвитку порівняльної педагогіки певною мірою модифікуються її цілі та завдання. В таких дослідженнях передовсім повинні визначатися основні тенденції розвитку освіти зарубіжних країн для того, щоб установити не лише те, що відбувається там, але й краще зрозуміти власне минуле, з'ясувати своє місце в сьогоденні, чітко спрогнозувати майбутнє своєї освіти [5].

Завдяки компаративістиці, загальній методології порівняльних досліджень соціальних процесів і явищ, визначаються методи дослідження, які слід використовувати в процесі застосування системного підходу.

Під методами дослідження М. Майлз та А. Губерман розуміють діапазон підходів, що використовуються в педагогічному дослідженні для збору даних, які становитимуть основу висновків, інтерпретації, пояснення та передбачення. У своїй праці «Методи дослідження в освіті» (Research methods in Education) Л. Коен та Л. Манйон традиційно звертаються до методів, які асоціюються з позитивістською моделлю стимульованих реакцій (positivistic model of eliciting responses) на порушені питання, з фіксуванням даних, описом явищ і виконанням експериментів.

За твердженням А. Каплана, методологію дослідження використовують, щоб описати й проаналізувати дослідницькі процеси з розкриттям їхніх обмежень і ресурсів, з проясненням їхніх припущень і наслідків, з використанням їхнього потенціалу в перехідних галузях знання. Ця думка віддзеркалює узагальнення успішного використання специфічних методів і нових технологій, застосування логічних і метафізичних принципів у розв'язанні конкретних проблем, а також пропозиції нових формулювань.

У дисертації «Оцінювання зовнішнього розвитку в якості інструмента розвитку управління» І. Робертсон пропонує розглядати методологію дослідження як систему правил і принципів, що формують таке наукове дослідження. Ідея полягає в тому, що методологія дослідження встановлює форму й зв'язок з планом дослідження та працює у напрямі виконання мети дослідження. Мета методології – допомогти краще зрозуміти процес наукового дослідження, а також його предмет.

Компаративістика дозволяє деякою мірою подолати суперечності [3] традиційної методології порівняльної педагогіки, які полягають у наступному: з одного боку, аналіз освітніх систем різних країн досягається шляхом чіткого розмежування об'єктів і предметів дослідження, наслідком чого є відсутність розуміння потрібного взаємозв'язку між загальними тенденціями розвитку освіти та розвитком освіти в окремих країнах. Насправді це два взаємопов'язані процеси; з іншого боку, розгляд загальних тенденцій розвитку освіти у світі на сьогодні не дозволяє повною мірою представити специфіку унікальності розвитку кожної національної системи освіти.

Система освіти є структурою, розвиток якої визначається передовсім освітньою політикою, що проводиться в державі. Освітню політику в медичній освіті спрямовано на вдосконалення окремих аспектів процесу підготовки лікарів, зокрема лікарів-

анестезіологів, тому якісні зміни професійної підготовки повинні розглядатися в межах системного підходу.

Останнім часом у педагогічній науці широко застосовують системний підхід для дослідження систем освіти й процесів, які в них відбуваються. Така методологія педагогічного аналізу є також прийнятною для дослідження зарубіжних систем освіти, зокрема системи професійної підготовки лікарів-анестезіологів у країнах Західної Європи.

Методологічною основою нашого порівняльного дослідження є концепція системного аналізу складних систем. Система професійної підготовки лікарів-анестезіологів аналізується з позицій загальної теорії систем (В. Спіцнадель, Ю. Сурмін та ін.), системного підходу (В. Садовський та ін) та теорії професійної підготовки (В. Радул, С. Шандрук та ін.). У сучасній педагогічній науці виникають проблеми, розв'язання яких вимагає комплексних зусиль фахівців різних наук, що стало причиною проникнення в педагогічні дослідження системного руху.

Український науковець В. Радул зазначає, що у вітчизняних працях з педагогіки та психології, які досліджують людину як найскладніший об'єкт природи, домінуючою методологічною позицією вважається системний підхід [6]. Системний підхід – це загальний метод (сучасна загальнонаукова методологія) дослідження та пізнання складних об'єктів (систем), який використовують в усіх галузях науки, техніки, управління та ін. Сутність системного підходу полягає в розгляді об'єктів як систем. Загальна теорія систем – це теорія, яка узагальнено описує системи різних класів і типів та розробляє специфічні методи їх аналізу. Системний аналіз – це прикладна дисципліна, одна з форм конкретної реалізації системного підходу й теорії систем, яку застосовують під час аналізу соціальних систем та проблем управління [7].

Системний аналіз реалізує пізнавальну й методологічну функції, оскільки він виступає як інтегральна сукупність відносно простих методів і прийомів пізнання та перетворення дійсності. Кінцева мета будь-якої системної діяльності полягає у виробленні рішень як на стадії проектування систем, так і в процесі управління ними [4]. У цьому контексті системний аналіз можна вважати поєднанням методології загальної теорії систем, системного підходу й системних методів обґрунтування та прийняття рішень.

Методологія системного аналізу є досить складним поєднанням принципів, підходів, концепцій, конкретних методів і методик. Найвні методики системного аналізу

С. Оптнера, Е. Квейда, С. Янга, Е. Голубкова та Ю. Черняка ще не отримали досить переконливої класифікації, яку було б одноставно прийнято всіма фахівцями. Варіантом методики системного аналізу ми розглядаємо такий алгоритм дій: постановка завдання; структуризація системи; побудова моделі; дослідження моделі.

Аналіз та порівняння методик С. Оптнера, Е. Квейда, С. Янга, Е. Голубкова та Ю. Черняка засвідчують, що в них у тій або іншій формі представлено такі етапи: виявлення проблем і постановка цілей; розробка варіантів і моделі ухвалення рішення; оцінка альтернатив і пошуку рішення; реалізація рішення.

Системний аналіз передбачає наявність достатнього обсягу потрібної інформації про сутність проблеми, її логічну структуру, зв'язки з іншими (зовнішніми щодо цієї) проблемами; про потрібні ресурси; про фактори, що впливають на розв'язання проблеми тощо. Багато таких факторів не піддаються кількісній оцінці й урахувати їх можна, лише застосовуючи знання досвід та інтуїцію експертів, фахівців щодо досліджуваної та суміжної з нею проблем [1].

Системний підхід до оцінки зарубіжного педагогічного досвіду передбачає розгляд окремих інваріантно-інтеграційних аспектів освітнього процесу і цілісне охоплення систем освіти різних країн або регіонів у їх єдності й внутрішніх зв'язках. Системний аналіз дозволяє виявляти тенденції й суперечності розвитку освіти, причини впливу на цей розвиток; відбирати найбільш успішний досвід; засвоювати його й трансформувати в практику [3]. При цьому важливо не лише зафіксувати позитивність досвіду, а й виявити зміст і тенденції дидактичних пошуків; осмислити принципів положення побудови навчального процесу, вироблені у світовій теорії й практиці освіти.

Для використання системного підходу потрібно виокремити ті характеристики, які повною мірою представляють суть системи, у нашому випадку – системи професійної підготовки лікарів-анестезіологів у країнах Західної Європи. Водночас важливо виявити тенденції, які віддзеркалюють напрями й суперечності розвитку світової освітньої практики, та показники, які характеризують цей розвиток. У такому разі потрібно визначити те позитивне, що є найбільш цінним для педагогіки в досвіді тієї або тієї національної системи професійної підготовки лікарів-анестезіологів.

З перспективи системи, також з інституційної перспективи професійна підготовка лікарів-анестезіологів залежить від зміни взаємопов'язаних подій, тісно

пов'язаних з життєвим циклом кар'єри лікарів-анестезіологів. Характеристика системи професійної підготовки лікарів-анестезіологів має такі компоненти: вступ до професії (характеристика майбутніх лікарів та всього, що з цим пов'язане); процес медичної освіти (структура, концепція та послідовність); результати навчального досвіду (отримані лікарями-анестезіологами знання разом з підходами до лікування).

Системний підхід (метод системного аналізу) вимагає розгляду всіх явищ і процесів у їх взаємозв'язку, тобто він зорієнтовує на розгляд педагогічних явищ з погляду таких категорій, як система, відношення, зв'язок, взаємодія. Використання цього підходу дозволяє дослідникові виокремити елементи й визначити склад системи; знайти спосіб, за допомогою якого елементи пов'язані між собою; розмежувати системотворчі, домінуючі чинники; установити рівень цілісності системи; вивчити її взаємодію із зовнішнім середовищем; виявити її функції.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, використання системного підходу в порівняльних педагогічних дослідженнях допускає аналіз досліджуваного явища (у нашому дослідженні системи професійної підготовки лікарів-анестезіологів у країнах Західної Європи) у взаємозв'язку з тенденціями розвитку національної системи (української системи професійної підготовки лікарів-анестезіологів).

Використання такої методології дозволяє виявити тенденції і суперечності розвитку; визначити механізми оновлення освіти; з'ясувати чинники впливу на цей розвиток; відібрати найбільш успішний досвід, засвоїти його й трансформувати в практику.

Сучасний контекст розвитку порівняльної педагогіки – взаємозалежний світ. Аналіз освіти в закритому національному просторі, який раніше проводився компаративістами, змінюється на врахування позиції країни в міжнародному контексті. За допомогою компаративістики, загальної методології порівняльних досліджень соціальних процесів і явищ визначаються методи дослідження, які слід використовувати під час застосування системного підходу, зокрема до аналізу системи професійної підготовки лікарів-анестезіологів у країнах Західної Європи.

Перспективи подальших досліджень зумовлені тим, що дослідження професійної підготовки лікарів-анестезіологів у країнах Західної Європи є цінним джерелом для вдумливого осмислення позитивного досвіду та його імплементації на теренах України, що важливо в умовах формування єдиного світового освітнього простору.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьев В. Г. Общество: системность, познание и управление / В. Г. Афанасьев. – М.: Политиздат, 1981. – 432 с.
2. Бергаланфи Л. фон. Общая теория систем – критический обзор // Исследования по общей теории систем: [сборник переводов / общ. ред. и вст. ст. В. Садовского и Б. Юдина]. – М.: Прогресс, 1969. – С. 23–82.
3. Бражник Е. И. Особенности методологии сравнительных педагогических исследований [Электронный ресурс] / Е. И. Бражник // Электронный научно-педагогический журнал, январь-июнь, 2005 – Режим доступа: <http://www.emissia.org/offline/2005/975.html>.
4. Методология системного анализа [Электронный ресурс]. – ТСиСА. – Режим доступа: <http://e-educ.ru/tsisa22.html>.
5. Митина В. С. Развитие сравнительной педагогики в США / В. С. Митина. – М., 1991. – 93 с.
6. Радул, В. В. Соціально-педагогічна зрілість. Спеціальний курс: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / В. В. Радул. – Кіровоград: «Імекс ЛТД», 2002. – 248 с.
7. Садовский В. Н. Основания общей теории систем / В. Н. Садовский. – М.: 1974. – 280 с.
8. Спицнадель В. Н. Основы системного анализа: [учебное пособие] / В. Н. Спицнадель. – СПб.: Изд. дом «Бизнес-пресса», 2000. – 326 с.
9. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ: [учебное пособие] / Ю. П. Сурмин. – К.: МАУП, 2003. – 368 с.
10. Шандрук С. Тенденції професійної підготовки вчителів у США: [монографія] / С. І. Шандрук. – Кіровоград: Імекс ЛТД, 2012. – 496 с.

REFERENCES

1. Afanasiev, V. N. (1981). *Obshchestvo: systemnost, poznanie y upravleniye*. [Society: systematic, knowledge and management]. Moscow.
2. Bertalanfy, L. fon. (1969). *Obshchaia teoriya sistem – krytycheskyy obzor. Yssledovaniya po obshchei teorii system*. [General Theory of Systems - A Critical Review // Studies in the General Theory of Systems]. Moscow.

3. Brazhnyk, E. Y. (2005). *Osobennosti metodolohyyi sravnitelnykh pedahohycheskykh yssledovaniy [Elektronnyi resurs]*. [Features of the methodology of comparative pedagogical research]. Rezhym dostupu : <http://www.emissia.org/offline/2005/975.html>.
4. *Metodolohiya sistemnoho analiza [Elektronnyi resurs]*. [Methodology of system analysis]. – Rezhym dostupu : <http://e-educ.ru/tsisa22.html>.
5. Mytyna, V. S. (1991). *Razvitye sravnitelnoi pedahohyky v SShA*. [The development of comparative pedagogy in the United States]. Moscow.
6. Radul, V. V. (2002). *Sotsialno-pedahohichna zrlist. Spetsialnyi kurs: [Socio-pedagogical maturity. Special course:]*.Kirovohrad.
7. Sadovskiy, V. N. (1974). *Osnovaniya obshchei teorii system*. [Foundations of the general theory of systems]. Moscow.
8. Spytznadel, V. N. (2000). *Osnovy sistemnoho analiza*. [Basics of system analysis:]. SPb.
9. Surmyn, Yu. P. (2003). *Teoriya sistem y sistemnyy analiz [Systems Theory and Systems Analysis]*. Kyiv.
10. Shandruk, S. (2012). *Tendentsii profesiinoi pidhotovky vchyteliv u SShA*. [Trends in Teacher Training in the United States]. Kirovohrad.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧАБАНОВИЧ Надія Богданівна – завідувача відділенням анестезіології та інтенсивної терапії, Державна установа «Науково-практичний центр ендovasкулярної нейроорентенохірургії НАМН України».

Наукові інтереси: професійна освіта, компаративна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHABANOVYCH Nadiia Bohdanivna – Head of the Department of Anesthesiology and Intensive Therapy, State Organisation «Science and Practical Centre of Endovascular Neurological Surgery NAMS of Ukraine».

Circle of scientific interests: professional education, comparative pedagogy.

*Стаття надійшла до редакції 12. 02. 2019 р.
Рецензент – д.п.н. професор Шандрук С. І.*

УДК 378.147: 009

ЧИЖИКОВА Ольга Вікторівна – викладач Криворізького економічного інституту ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»
<https://orcid.org/0000-0002-4432-9743>
e-mail: olgalehina@ukr.net

**ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ
СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Оволодіння іноземною мовою як засобом професійного спілкування є сьогодні невід’ємною інтегральною складовою процесу фахової

підготовки майбутнього правознавця. Європейський вектор розвитку освіти України зумовлює імплементацію нових підходів до навчання іноземних мов. Процес іноземної освіти має стати внутрішньо вмотивованим для